

Motion till riksdagen 2018/19:701

av Peter Persson (S)

Vättern och dess vatten

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klassificera Vättern som ett riksintresse och om att ge sjön ett starkare skydd och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lösa Vätterns vattenreglering och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Vättern måste klassificeras som riksintresse och få ett tydligt eller tydligare skydd som riksintresse. Vad som kommit ut ur Dricksvattenutredningen i denna fråga är för mig något oklart. Det går inte att komma ifrån att Vättern är utsatt för ett föroreningsstryck samtidigt som allt fler vill ha sjöns vatten.

Det finns också både gamla föroreningsförsyndelser och nya, ännu rätt ogripbara hot i fråga om långsiktiga konsekvenser till exempel av plastpartiklarna i vattnet.

Vätterns utmärkta förutsättningar som vattentäkt gör att den i dag nyttjas av cirka 260 000 personer. Långt framskridna planer finns i fråga om att förse Örebro och andra Närkekommuner med Vätternvatten, med möjlighet till ytterligare utbyggnad till Mälardalenområdet. Folkmängden enbart i berörda Närkekommuner uppgår till cirka 225 000 personer och beräknades tidigare att öka till minst 260 000 till år 2050. Mer uppdaterade prognoser talar om 200 000–250 000 invånare i enbart Örebro kommun (halva Närke befolkningsmässigt).

Tre hot har utmålats i fråga om Vättern. Det första är givetvis klimathotet med stigande medeltemperatur. Vättern är ett så kallat kallvatten-ekosystem. Ekosystemet i Vättern är präglat av arter som trivs i kalla förhållanden, till exempel röding. Om temperaturen ökar försvinner de arter som trivs under kalla förhållanden. I ett kallt vatten växer ingenting, det är ett billigt, bra och hygieniskt råvatten. Blir det ett varmare vatten på ytan så kommer fler bakterier att kunna växa. Det blir ett sämre vatten. Med stigande medeltemperatur förändras sannolikt också avdunstningen och

nederbördsförhållandena. Detta år har vattennivån i Vättern varit den lägsta på decennier.

Det andra stora hotet är miljögifter. Det som hamnar i Vättern blir kvar där under väldigt lång tid. Vattnet i Väneren byts ut på bara några år. I Vättern tar det däremot 60 år innan vattnet helt har bytts ut. Det gör att sjön är mycket känsligare för miljögifter än andra sjöar. Försvarens verksamhet med utökade skjutningar över Vättern och användandet av området som ett flygövningsområde är inte bra för Vätterns vattenkvalitet. Samma farhåga gäller borrhning efter fossil metangas vid Vättern samt ansökan om att få starta en gruva i Norra kärr i sjöns omedelbara närhet.

Det tredje hotet mot Vättern är vi själva. Nästan all kust runt Vättern är obebyggd i dag. Det har gjort att sjön har fått leva sitt eget liv. Det finns arter i Vättern som har kunnat överleva ända sedan istiden. Men i takt med att stränderna bebyggs så ökar också risken för att människan, medvetet eller omedvetet, för in nya arter i sjön.

Min andra fråga om Vättern rör sjöns vattenreglering som är ett bekymmer för Jönköpings kommun. Landhöjningen i Sverige är olika i olika delar. Utloppet som ligger vid Motala har en snabbare landhöjning än Jönköping vid Vätterns sydspets. Sjön tippas därför mot söder, vilket medför att Vätterns nivå vid Jönköping stiger ungefär 1,4 millimeter per år. SMHI har beräknat att vattenståndet vid Jönköping kan öka med 11–17 centimeter över en 100-årsperiod, vilket kommer att få stora negativa effekter för Jönköpings stad. Jönköping får redan i dag allt oftare problem med översvämmade vägar och fyllda dagvattensystem under höga flöden.

Exploateringen av stora centrala markområden, som i dag är industriområden eller outnyttjad mark, försvåras också. Vi måste dessutom räkna med en högre risk för plötsliga höga nederbörds mängder på begränsade områden, som en följd av den pågående klimatförändringen.

Staten fick ansvaret för reglering av Vätterns vattenstånd genom en så kallad vattendom år 1958. Det finns ett klart behov av att ändra denna dom så att mer vatten kan tappas ur sjön.

Kammarkollegiet är den myndighet som från statens sida ska företräda det allmänna i frågan. Kammarkollegiet meddelade år 2010 Jönköpings stad att myndigheten är förhindrad att ansöka om omprövning uteslutande av det skälet att man saknar ekonomiska medel för att betala eventuella motparters rättegångskostnader samt eventuella intrångsersättningar. Frågan om Vätterns vattenreglering måste lösas, enligt min uppfattning. Kostnaderna för en översvämningskatastrof i Jönköping kan nämligen bli större för staten.

Peter Persson (S)